



دستورالعمل آموزش و توسعه گلخانه های کوچک مقیاس زنان روستایی

تهیه شده در:

دفتر توسعه فعالیت های کشاورزی زنان روستایی و عشایری
گروه سازماندهی تولیدکنندگان خرد

سال ۱۴۰۲

❖ مقدمه :

این پروژه با هدف اشتغال زنان روستایی و کسب درآمد با تأکید بر مدیریت منابع پایه، به‌ویژه مدیریت آب، از سال ۱۴۰۱ در دستور کار دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی و عشایری قرار گرفت. در این طرح سعی بر آن است تا زنان روستایی با صرف کمترین هزینه و با استفاده از حداقل امکانات موجود در روستا، اقدام به احداث یا توسعه و تجهیز گلخانه‌های کوچک نمایند.

در این گلخانه‌ها امکان تولید نشاء انواع سبزیجات و صیفی‌جات، گل‌ها و گیاهان زینتی و آپارتمانی، کاکتوس، پرورش طیور و... وجود دارد. در اغلب روستاها که کشاورزی به عنوان شغل اصلی مردم محسوب می‌شود، زنان خانه‌دار می‌توانند با تولید نشاء گیاهان زراعی و باغی امکان زودرسی محصول، کاهش مصرف آب، کاهش هزینه‌های تولید، کاهش مصرف سموم و کودهای شیمیایی، افزایش کیفیت محصولات، حفظ محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی را برای خانوارهای روستایی به ارمغان بیاورند.

هدف از اجرای این پروژه؛ کنترل عوامل محیطی و عرضه محصول در خارج از فصل، مدیریت بهینه مصرف آب، افزایش عملکرد در واحد سطح، استفاده بهینه از نهاده‌ها (بذر، کود، آب و ...)، امکان کشت بدون استفاده از خاک، ایجاد اشتغال و کسب درآمد برای خانوارهای روستایی، افزایش سازگاری با خشکسالی و پایدار کردن تولید در مناطق کم‌آب و استفاده از فضاهای بلا استفاده در روستاها برای ایجاد مشاغل مکمل و خرد می‌باشد.

این دستورالعمل در راستای ساماندهی و صدور مجوز گلخانه‌های کوچک مقیاس که با همکاری مشترک سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور، معاونت باغبانی وزارت جهاد کشاورزی و سازمان بسیج سازندگی تدوین و توسط وزارت جهاد کشاورزی تهیه شده است، تسهیل و تسریع در امر ساماندهی گلخانه‌های کوچک مقیاس است و واحدهای گلخانه‌ای با مساحت کمتر از ۳۰۰ مترمربع در داخل بافت روستا اجازه تاسیس و فعالیت دریافت می‌کنند و از خدمات زیر ساختی آب، برق و گاز نیز برخوردار می‌شوند.

❖ اهداف کلی:

۱. افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی با بهبود کارایی و صرفه‌جویی در مصرف آب و همچنین استفاده از شیوه‌های نوین تولید؛
۲. تکمیل زنجیره ارزش (از تولید تا عرضه)
۳. تولید بیش از یک محصول در زمانی که کشت محصول در هوای آزاد غیر ممکن است؛
۴. ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای زنان، جوانان و کار آموختگان کشاورزی و استفاده از اوقات فراغت کشاورزان در فصل‌های پاییز و زمستان

❖ ضرورت اجرای برنامه :

کسب و کارهای خرد زنان روستایی و عشایری از طریق مشاغل خانگی بهترین راه برای بهبود شرایط اقتصادی خانواده‌های روستایی است. گلخانه‌های کوچک مقیاس امکان افزایش تولید و کیفیت محصولات و درآمدزایی بیشتر را فراهم نموده و می‌تواند از فضای حداقلی امکان برداشت حداکثری محصول را ممکن سازد. سرمایه‌گذاری با حجم اندک و اعطای تسهیلات کم بهره در احداث گلخانه کوچک مقیاس در زمینه اشتغال زایی و اصلاح الگوی کشت سهم بسزایی دارند.

از دیگر مزایای کشت گلخانه‌ای، افزایش تولید در واحد سطح، تولید بیش از یک محصول در سال، افزایش کیفیت محصول تولیدی، صرفه جویی در مصرف آب، استفاده از اراضی غیر قابل کشت، عدم وابستگی تولید به شرایط محیطی و امکان بازاریابی مناسب، تداوم تولید محصول در تمام فصل‌های سال و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای زنان روستایی و عشایری است که به تقویت نهاد خانواده کمک می‌کنند و عامل تمرکز زدایی جمعیت، تثبیت جمعیت در مناطق روستایی و احیای کشاورزی خانوادگی هستند.

تعریف: گلخانه‌های کوچک مقیاس، عبارت است از چارچوب فلزی با پوشش قابل نفوذ نسبت به نور که در آن با فراهم آوردن امکان کنترل یک یا چند عامل از عوامل محیطی موثر بر تولید (نور، دما، رطوبت و دی اکسید کربن) امکان تولید محصولات مختلف کشاورزی (زراعی و باغی) در فصول مختلف سال و در اقلیم‌های مختلف آب و هوایی را فراهم آورده و یا گیاه را در مقابل عوامل نامساعد حفظ می‌نماید. این گلخانه‌ها با متراژ کمتر از ۳۰۰ متر مربع، بر مبنای دستورالعمل ساماندهی و تاسیس واحدهای گلخانه‌ای کوچک مقیاس در اراضی داخل محدوده روستاها، شهرها و شهرک‌های مسکونی موضوع ابلاغیه شماره ۲۱۱۹۲/۰۲۰ مورخ ۲۲/۸/۹۶ وزارت جهاد کشاورزی ایجاد می‌شوند.

❖ جامعه هدف:

این پروژه به صورت پایلوت برای زنان روستایی و عشایری در استان‌های آذربایجان شرقی، اصفهان، ایلام، جنوب کرمان، چهارمحال و بختیاری، خراسان رضوی، سیستان و بلوچستان، فارس، قزوین، گلستان، لرستان و مرکزی اجرا خواهد شد.

❖ محل تامین اعتبار:

تأمین اعتبار از محل طرح‌ها و برنامه‌های موسسه آموزش و ترویج کشاورزی و مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی استان‌ها

❖ مراحل اجرایی:

۱- تشکیل کارگروه ستادی متشکل از مدیر کل و کارشناسان دفتر توسعه فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی وزارت جهاد کشاورزی و مدیرکل و کارشناسان دفتر امور گلخانه‌ها، گیاهان زینتی و قارچ خوراکی وزارت جهاد کشاورزی، وظایف این کارگروه عبارتند از:

- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی
- تدوین دستورالعمل اجرایی
- طراحی برنامه‌های آموزشی
- تهیه و تدوین بسته‌های آموزشی
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی در سطح ملی
- نظارت و ارزیابی
- مستندسازی فعالیت‌ها

۲- تشکیل کارگروه استانی متشکل از مدیر هماهنگی ترویج، کارشناس مسئول زنان روستایی، محقق معین از مراکز تحقیقات کشاورزی، نماینده وزارت بهداشت، نماینده دفتر امور گلخانه‌های معاونت باغبانی (حسب مورد و تشخیص و تایید کمیته، دعوت از فعالین بخش خصوصی در حوزه گلخانه‌ها)

وظایف این کارگروه عبارتند از :

- برگزاری جلسات هماهنگی استانی
- برنامه‌ریزی اجرای طرح در استان
- اجرای برنامه آموزش نحوه تأسیس گلخانه‌های کوچک مقیاس
- اجرای برنامه‌های آموزشی تولید نشاء و بهره‌وری آب
- اجرای برنامه آموزش‌های فنی تأسیس گلخانه در روستا
- نظارت مستمر بر فعالیت‌ها توسط کارشناسان زنان روستایی و کارشناسان معاونت باغبانی
- مستندسازی فعالیت‌ها و ارسال گزارش به ستاد توسط کارشناسان زنان روستایی و کارشناسان معاونت باغبانی

❖ سایر توضیحات :

- جهت اجرای پروژه یک گلخانه کوچک مقیاس انتخاب نمایید.
-
- تابع اصلی واجد شرایط باشد (در اختیار داشتن یک گلخانه کوچک مقیاس).
- اولویت انتخاب با زنان تولیدکننده محصول گواهی شده و اعضای صندوق اعتبارات خرد می باشد.
- با توجه به اینکه رویکرد اجرای این پروژه، توسعه گلخانه های کوچک مقیاس با افزایش بهره وری آب می باشد، می بایست تجهیزات مورد نیاز که به عنوان وسایل کمک آموزشی استفاده می شوند، متناسب با نیاز استان و اعتبار تخصیصی در هر سایت گلخانه، تهیه شود.
- تعداد ۱۰ الی ۲۰ نفر از زنان روستایی به عنوان تابعین فرعی جهت آموزش در این سایت حضور داشته باشند.
- جدول مشخصات بهره برداران و دوره های آموزشی به شرح جدول شماره (۱) و شماره (۲) فایل اکسل پیوست تهیه گردد.
- استان از همان ابتدا برای مستندسازی این برنامه (تهیه گزارش مکتوب و مصور) اقدام نماید.
- گزارش های دوره ای از روند اجرای پروژه، می بایست هر شش ماه یکبار به دفتر توسعه فعالیت های کشاورزی زنان روستایی و عشایری ارسال شود.
- آموزش تولید نشا در گلخانه های کوچک مقیاس به عنوان یک سرفصل آموزشی جهت ایجاد اشتغال و درآمدزایی می تواند مورد نظر قرار گیرد.
- سایر مراحل اجرای پروژه با توجه به ظرفیت های استان، مطابق با دستورالعمل و شیوه نامه اجرای طرح محصولات گواهی شده مدنظر می باشد.